

Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Τόμ. 11, Αρ. 5Α (2022)

Αξιολόγηση εκπαιδευτικού υλικού για την εξ αποστάσεως επιμόρφωση του Β1 επιπέδου ΤΠΕ, με βάση τις αρχές της εξΑΕ: Απόψεις εκπαιδευτικών Τεχνικών Ειδικοτήτων

Ευάγγελος Βαρσαμής, Σοφία Παπαδημητρίου

doi: [10.12681/icodl.3425](https://doi.org/10.12681/icodl.3425)

Αξιολόγηση εκπαιδευτικού υλικού για την εξ αποστάσεως επιμόρφωση του Β1 επιπέδου ΤΠΕ, με βάση τις αρχές της εξΑΕ: Απόψεις εκπαιδευτικών Τεχνικών Ειδικοτήτων

«Evaluating educational material in Information and Communications Technology - level B1, based on the principles of distance learning: case study in vocational teachers»

Ευάγγελος Βαρσαμής
Καθηγητής ΠΕ83
varsal2@gmail.com

Σοφία Παπαδημητρίου
Καθηγήτρια-Σύμβουλος ΕΑΠ
sofipapadi@gmail.com

Abstract

Teachers' training in Information and Communications Technology (ICT) commenced systematically in our country in the last decade, with Level 1 ("Level A") of training. It has hitherto continued with "Level B", which was subsequently evolved into Levels B1 and B2. Level B1 programmes were completed in July 2019, whereas Level B2 training has been running since March 2020.

This article aims at evaluating the educational material created for distance training in ICT Level B1 for Group B1.2 (teachers of Science, Technology, Agriculture, Physical Education, Health, and Home Economics). More specifically, the article explores the aforementioned teachers' views regarding the appropriateness of the training material used as well as their expectations from it.

The research was conducted from February to March 2020. The qualitative method was selected. The sample consisted of 15 teachers of the above Group serving in vocational lyceums (upper secondary schools), who agreed to be interviewed. Research findings show that the educational material created is commendable for its many positive features that take into account distance learning and adult learning principles, such as its multimodality, the high degree of interaction and co-operation which the material encouraged, plus its continuous availability.

On the other hand, significant weak points emerged in the research, i.e. the limited amount of time available, the difficulty in applying learning-how-to-learn practices, and the lack of focus on the diverse specialities of the target group, etc. Moreover, teacher expectations were not as presumed; therefore, they were not fulfilled to a satisfactory degree. This appears to be the case due to perceived shortages and not focusing enough on the needs of the teachers' different specialities during the designing phase of the program. Nevertheless, many teachers saw the aforementioned shortcomings as stimulus for further investigation and consolidation meriting personal effort.

Keywords: *Level B1 in ICT, Technology Specialities, Educational material for distance learning, Teacher training*

Περίληψη

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στις ΤΠΕ έχει ξεκινήσει συστηματικά και οργανωμένα στην χώρα μας από την προηγούμενη δεκαετία, με το Α' επίπεδο

επιμόρφωσης ΤΠΕ, και συνεχίστηκε ακόμη και στις μέρες μας με την μετεξέλιξη του Β' επιπέδου σε Β1 και σε Β2 επίπεδο. Το επίπεδο Β1 έχει ολοκληρώσει τον κύκλο του τον Ιούλιο του 2019 και το Β2 έχει ξεκινήσει αντίστοιχα τον Μάρτιο του 2020. Η εργασία αξιολογεί το εκπαιδευτικό υλικό που έχει δημιουργηθεί για την εξ αποστάσεως επιμόρφωση Β1 επιπέδου ΤΠΕ, στην Β1.2 συστάδα, και ειδικότερα μελετά τις απόψεις των εκπαιδευτικών Τεχνικών Ειδικοτήτων αυτής της συστάδας ως προς την καταλληλότητα του υλικού που χρησιμοποιήθηκε και τις προσδοκίες που είχαν οι εκπαιδευτικοί από αυτό. Η έρευνα διεξήχθη από τον Φεβρουάριο έως τον Μάρτιο του 2020. Επιλέχθηκε η ποιοτική μέθοδος και οι συμμετέχοντες στην έρευνα ήταν 15 εκπαιδευτικοί της παραπάνω συστάδας, οι οποίοι συμφώνησαν και συμμετείχαν στις συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν. Από τα ευρήματα της έρευνας προέκυψε πως το υλικό που έχει δημιουργηθεί έχει πάρα πολλά θετικά στοιχεία που λαμβάνουν υπόψη τις αρχές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και της εκπαίδευσης ενηλίκων, όπως είναι κυρίως η πολυμορφικότητά του, ο υψηλός βαθμός αλληλεπίδρασης και συνεργασίας που προωθούσε και η συνεχής διαθεσιμότητά του. Ωστόσο προέκυψαν επιπλέον σημαντικά αρνητικά στοιχεία στην έρευνα, όπως ο περιορισμένος χρόνος που υπήρχε, η δυσκολία στην αυτονομία και αυτορρύθμιση της μαθησιακής διαδικασίας (μαθαίνω μόνος μου), και η ελλιπής εστίαση του υλικού στις ειδικότητες των εκπαιδευόμενων. Επίσης, οι προσδοκίες των εκπαιδευόμενων δεν ήταν οι αναμενόμενες με αποτέλεσμα και ο βαθμός ικανοποίησής τους να είναι μέτριος. Αυτό προέκυψε εξαιτίας των ελλείψεων που παρουσιάστηκαν αλλά και εν μέρει διότι ο σχεδιασμός του δεν έλαβε υπόψιν τις πραγματικές ανάγκες των εκπαιδευτικών και δεν εστίασε όσο χρειαζόταν στις ανάγκες των ειδικοτήτων τους. Παρόλα αυτά βέβαια αρκετοί το είδαν ως το έναυσμα για περαιτέρω διερεύνηση και εμπάθυνση με προσωπική πλέον προσπάθεια.

Λέξεις-κλειδιά: Β1 επίπεδο ΤΠΕ, Τεχνικές Ειδικότητες, Εξ αποστάσεως Εκπαιδευτικό υλικό, Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών

Εισαγωγή

Το θέμα το οποίο πρόκειται να εξετασθεί στο παρόν άρθρο είναι η καταλληλότητα του εκπαιδευτικού υλικού το οποίο δημιουργήθηκε για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στις ΤΠΕ. Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στις ΤΠΕ είναι ένα πρόγραμμα που ξεκίνησε από την πολιτεία πριν πάρα πολλά χρόνια σε δύο επίπεδα, Α' και Β' αρχικά, Β1 και Β2 στην συνέχεια, αφού προηγουμένως επικαιροποιήθηκε και σχεδιάστηκε και για εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Ι.Τ.Υ.Ε. - Διόφαντος, 2016). Η πρόθεση αξιολόγησης της καταλληλότητας του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού που έχει σχεδιασθεί για το επίπεδο Β1 προέκυψε, καθώς ο ερευνητής συμμετείχε σε αυτήν, και διαπίστωσε τόσο ο ίδιος όσο και άλλοι συμμετέχοντες πως το υλικό εμφάνισε ορισμένες αδυναμίες και δυσκολίες στους συμμετέχοντες. Έτσι, δημιουργήθηκε η ανάγκη για περαιτέρω διερεύνηση των προδιαγραφών του υλικού σύμφωνα με τις αρχές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (εξΑΕ), προκειμένου να αναδειχθούν τα πλεονεκτήματα και τυχόν αδυναμίες και ελλείψεις του και ει δυνατόν τα αποτελέσματα της έρευνας, καθώς και άλλων συναφών ερευνών, να χρησιμοποιηθούν για την περαιτέρω βελτίωσή του. Η σημασία της έρευνας έγκειται στη διερεύνηση, μέσα από τις τοποθετήσεις των συμμετεχόντων και συνδυαστικά και με τα ευρήματα της βιβλιογραφικής επισκόπησης, στο κατά πόσο το εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό που έχει δημιουργηθεί **ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις** των εκπαιδευτικών αλλά και **την καταλληλότητά** του για τον συγκεκριμένο πληθυσμό.

Μεθοδολογία της έρευνας

Στόχος και ερευνητικά ερωτήματα

Ο στόχος της έρευνας ήταν να αξιολογηθεί το εκπαιδευτικό υλικό που έχει δημιουργηθεί για την εξ αποστάσεως επιμόρφωση του Β1 επιπέδου των ΤΠΕ, και συγκεκριμένα από την συστάδα Β1.2, τις Τεχνικές Ειδικότητες, και τους συμμετέχοντες σε αυτήν.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που καλείται να απαντήσει η έρευνα είναι:

1. Ο σχεδιασμός του εκπαιδευτικού υλικού ακολουθεί τις αρχές της εξ ΑΕ;
2. Πώς κρίνουν οι επιμορφούμενοι το εκπαιδευτικό υλικό, όσον αφορά τον σκοπό, τους στόχους και το περιεχόμενο του προγράμματος;
3. Πώς αξιολογούν οι συμμετέχοντες το εκπαιδευτικό υλικό ως προς τις αρχές της εξ ΑΕ;
4. Πόσο ικανοποιημένοι είναι οι συμμετέχοντες από την καταλληλότητα του εκπαιδευτικού υλικού, ανάλογα με την ειδικότητά τους;

Η μέθοδος που ακολουθήθηκε στο ερευνητικό μέρος ήταν η ποιοτική έρευνα με την πραγματοποίηση ημι-δομημένων προσωπικών/ατομικών συνεντεύξεων σε συμμετέχοντες στην επιμόρφωση. Στην δειγματοληπτική έρευνα που έγινε μελετήθηκε ένα δείγμα από τον πληθυσμό, που είναι το σύνολο των ατόμων που παρακολούθησαν την συγκεκριμένη επιμόρφωση ανά την χώρα, στην συστάδα Β1.2 των Φυσικών επιστημών/Τεχνικών ειδικοτήτων. Μια δειγματοληπτική έρευνα αντιπροσωπευτικού δείγματος, όπως αυτή, συγκεντρώνει και μελετά τα δείγματα σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή και μελετάει τις πεποιθήσεις ή/και τις γνώμες των συμμετεχόντων και είναι κατάλληλη για την αξιολόγηση ενός προγράμματος (Creswell, 2011). Χρησιμοποιήθηκε η σκόπιμη δειγματοληψία, στην οποία επιλέγονται οι συμμετέχοντες για την συνέντευξη, και πρόκειται για άτομα τα οποία είναι πρόθυμα και διαθέσιμα για την πραγματοποίησή της.

Η αξιοπιστία της έρευνας προέκυψε μέσω των ερωτήσεων της συνέντευξης οι οποίες ήταν σαφώς δομημένες και διατυπωμένες με κατάλληλο τρόπο, έτσι ώστε να μην αφήνουν περιθώρια παρερμηνειών και εξασφαλίζοντας ότι οποιαδήποτε χρονική στιγμή οι ερωτώμενοι θα απαντήσουν με τον ίδιο τρόπο αυξάνοντας έτσι την αξιοπιστία μιας έρευνας (Bell, 1999). Επίσης, η αξιοπιστία αυξάνεται με την χρήση αντιπροσωπευτικού δείγματος, στο βαθμό που αυτό είναι εφικτό λόγω των περιορισμών που υπάρχουν.

Ενώ η εγκυρότητα, δηλαδή το πόσο αληθή είναι και παρουσιάζονται κάποια δεδομένα (Bird και συν., 1999), εξασφαλίζεται αφενός με την εστίαση στον σκοπό και τους στόχους της έρευνας (Faulkner και συν., 1999) και αφετέρου με την κατασκευή του κατάλληλου ερευνητικού εργαλείου. Το εργαλείο αυτό πρέπει να είναι σε θέση να καλύψει απόλυτα τα ερευνητικά ερωτήματα, τα οποία έχουν προκύψει μετά από την εκτενή ανασκόπηση της βιβλιογραφίας τόσο της εγχώριας όσο και της διεθνούς (Μπιλάλη, 2011). Έτσι, η εγκυρότητα στην συγκεκριμένη έρευνα έχει εξασφαλισθεί με:

1. Συζήτηση με άλλους ερευνητές, με συμφοιτητές, αλλά και με συναδέλφους
2. Ελαχιστοποίηση ή και εξάλειψη της μεροληψίας από τον ερευνητή με χρήση κατάλληλων ερωτήσεων και χωρίς επεμβάσεις ή κατευθύνσεις προς τους ερωτώμενους (Cohen & Manion, 1994)
3. Πιλοτική έρευνα, προκειμένου να διαπιστωθούν τυχόν ελλείψεις, ασάφειες κλπ.
4. Συμπεράσματα που στηρίχθηκαν στις απαντήσεις των ερωτώμενων και όχι αυθαίρετα.

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα και η επιλογή τους

Ο πληθυσμός της έρευνας είναι οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην Β1 εισαγωγική επιμόρφωση ΤΠΕ, επιμόρφωση Β1 επιπέδου, και πιο συγκεκριμένα εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην Β1.2 συστάδα από τον Μάρτιο του 2018 έως και τον Ιούνιο του 2019. Ειδικότερα, ο πληθυσμός - στόχος είναι οι εκπαιδευτικοί του νομού Κοζάνης των τεχνικών ειδικοτήτων της παραπάνω συστάδας, η οποία περιλαμβάνει επιμορφούμενους των Φυσικών Επιστημών, των Τεχνικών Ειδικοτήτων, της Φυσικής Αγωγής και των Επιστημών Υγείας. Στην έρευνα τελικά συμμετείχαν κι έδωσαν συνέντευξη 15 εκπαιδευτικοί Τεχνικών Ειδικοτήτων από την παραπάνω συστάδα. Η επιλογή των παραπάνω εκπαιδευτικών - συστάδας αλλά και του νομού έγινε, διότι ο ερευνητής διαμένει αλλά και εργάζεται στον συγκεκριμένο νομό αλλά κι επειδή συμμετείχε στην παραπάνω επιμόρφωση ως εκπαιδευτικός τεχνικής ειδικότητας. Επίσης, επιλέχθηκαν οι τρεις τελευταίες περίοδοι πραγματοποίησης της επιμόρφωσης, προκειμένου οι επιμορφούμενοι να έχουν όσο γίνεται πιο πρόσφατη την εμπειρία τους και επομένως να θυμούνται καλύτερα όλη την διαδικασία, και το υλικό που χρησιμοποίησαν, επίσης, και για να μπορέσει να συλλεγεί ένας ικανοποιητικός αριθμός εκπαιδευτικών Τεχνικών Ειδικοτήτων και να παραχωρήσει την συνέντευξη. Ακόμη, πρέπει να σημειωθεί πως οι επιμορφώσεις έδιναν τρεις, κατά περίπτωση, δυνατούς τρόπους παρακολούθησης, την δια ζώσης επιμόρφωση, το μεικτό μοντέλο, με δέκα σύγχρονες εξ αποστάσεως επιμορφώσεις και δύο δια ζώσης, και τέλος την εξ ολοκλήρου σύγχρονη εξ αποστάσεως με όλες τις συνεδρίες εξ αποστάσεως. Η τελευταία μορφή δεν ήταν διαθέσιμη σε όλες τις περιόδους επιμόρφωσης και σε όλους τους νομούς, οπότε επελέγη το μεικτό μοντέλο που πραγματοποιήθηκε και στις τρεις περιόδους στο νομό Κοζάνης.

Βιβλιογραφική επισκόπηση

Η εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Η εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (εξΑΕ) κατά κύριο λόγο ξεκίνησε να υλοποιείται οργανωμένα από το ΕΑΠ κατά το ακαδημαϊκό έτος 1999-2000, και είκοσι χρόνια μετά είναι κατά πολλούς ο καλύτερος τρόπος εκπαίδευσης, κυρίως βέβαια για ενήλικες ανθρώπους, με περιορισμένο χρόνο και με αρκετές κοινωνικές, οικογενειακές και επαγγελματικές υποχρεώσεις. Ακόμη, λόγω της πανδημίας και των ιδιαίτερων συνθηκών που δημιουργήθηκαν μέσα στο 2020, η εξΑΕ «εφαρμόστηκε» από την πολιτεία σε πιλοτική βέβαια μορφή, σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, προκειμένου να καλύψει το μαθησιακό κενό που δημιουργήθηκε αλλά και να εκμεταλλευτεί τα πλεονεκτήματα της εξΑΕ. Τι είναι όμως η εξΑΕ; Κατά τον Λιοναράκη (2001) η εξΑΕ περιλαμβάνει δύο επίπεδα: Στο πρώτο ορίζεται ως μια εκπαιδευτική διαδικασία όπου ο εκπαιδευόμενος (μαθητής - φοιτητής - ενήλικος) βρίσκεται σε απόσταση από τον εκπαιδευτή (δάσκαλο - καθηγητή - επιμορφωτή) αλλά και από το εκπαιδευτικό ίδρυμα, και στο δεύτερο επίπεδο όπου έχουμε μια παιδαγωγική εκπαιδευτική διαδικασία, όπου ο διδασκόμενος μαθαίνει και αυτενεργεί προκειμένου να φθάσει στην κατάκτηση της γνώσης. Σύμφωνα με τον Kearsley (1996), έχουμε μια διαδικασία, όπου οι εκπαιδευόμενοι βρίσκονται σε διαφορετικά μέρη και επομένως, απαιτείται και διαφορετικός σχεδιασμός των μαθημάτων, και της διδασκαλίας, και της μεταξύ τους επικοινωνίας, αλλά και διαφορετική οργανωτική και διοικητική δομή από τον φορέα. Ακόμη, ο Keegan (2001) προσδιορίζει την εξΑΕ ως την μορφή εκπαίδευσης, όπου οι διδασκόμενοι βρίσκονται σε όλη την διάρκεια της εκπαίδευσης σε απόσταση από τον διδάσκοντα και επομένως, αυτό από μόνο του απαιτεί και διαφορετική οργάνωση και φιλοσοφία από όλους όσους εμπλέκονται σε αυτήν.

Χαρακτηριστικά της εξ ΑΕ

Τα χαρακτηριστικά της εξΑΕ, όπως περιγράφονται από τον Keegan (2000), είναι τα εξής:

1. Η απόσταση εκπαιδευτών και εκπαιδευόμενων, καθ' όλη την διάρκεια της μάθησης,
2. Ο καθορισμός εκπαιδευτικού φορέα, ο οποίος έχει την ευθύνη του σχεδιασμού και της προετοιμασίας του εκπαιδευτικού υλικού, καθώς και της παροχής υποστήριξης στους εκπαιδευόμενους,
3. Η χρήση της νέας τεχνολογίας για τη μεταφορά του κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού, «εκπαιδευτικού πακέτου», στον διδασκόμενο,
4. Η διασφάλιση της επικοινωνίας ανάμεσα στους εκπαιδευόμενους αλλά και με τον εκπαιδευτή τους και,
5. Η παροχή της δυνατότητας για συναντήσεις μεταξύ τους οποιασδήποτε μορφής.

Με την ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας, πολλές φορές η εξΑΕ ταυτίζεται με αυτήν, ενώ στην πραγματικότητα τα τεχνολογικά μέσα που χρησιμοποιούνται, απλά εξυπηρετούν τους σκοπούς της, και δεν πρέπει να αναγκάζουν έναν εκπαιδευόμενο να εντάσσεται σε ένα πρόγραμμα, το οποίο δεν είναι με βάση τις προσωπικές του ανάγκες και ιδιαιτερότητες (Λιοναράκης & Λυκουργιώτης, 1998). Όσον αφορά την μάθηση στην εξΑΕ, «για να επέλθει η αποτελεσματική και ποιοτική μάθηση στην εξΑΕ, πρέπει προηγουμένως να καθορισθούν εκείνοι οι παράγοντες που μπορεί να επηρεάσουν την διαδικασία της, όπως είναι το διδακτικό υλικό, η προσωπικότητα του εκπαιδευόμενου και η θέλησή του να εμπλακεί στην διαδικασία, ο σχεδιασμός του υλικού κλπ» (Λιοναράκης, 2005).

Οι λόγοι συμμετοχής των εκπαιδευτικών στις επιμορφώσεις

Μεγάλο πλήθος ερευνών έχει πραγματοποιηθεί αναφορικά με τους λόγους συμμετοχής των εκπαιδευτικών στις επιμορφώσεις, ενδεικτικά αναφέρονται μερικές από αυτές στην συνέχεια.

Οι Τσιφλίδου (2009), Δαούσης (2019), Πίκουλα (2017), Παραφόρου (2017), σε έρευνες που πραγματοποίησαν προκειμένου να διερευνήσουν τα κίνητρα που έχουν οι εκπαιδευτικοί, για να συμμετέχουν σε προγράμματα επιμόρφωσης, διαπίστωσαν πως αυτοί συμμετέχουν, προκειμένου να νιώσουν την ικανοποίηση της συμμετοχής και για την τόνωση της αυτοπεποίθησής τους, για να επιδεικνύουν τις γνώσεις τους αλλά και για την δυνατότητα επικοινωνίας που τους παρέχουν τα προγράμματα. Σε παρόμοια έρευνα του Λεγοντή (2015), τα κίνητρα που αναδείχθηκαν, με μεγάλο ποσοστό, ήταν οι νέες γνώσεις και οι δεξιότητες που πιθανώς θα αποκτηθούν και σε μικρότερο ποσοστό, η χρήση αυτών για επαγγελματική ανέλιξη. Επίσης, τα ίδια αποτελέσματα, νέες γνώσεις και δεξιότητες, καλύτερο μάθημα και παρακίνηση του ενδιαφέροντος των μαθητών προέκυψαν στην διδακτορική διατριβή του Λεγοντή (2017), σχετικά με την επιμόρφωση Β' επιπέδου ΤΠΕ. Ενώ, οι έρευνες των Χριστοφορίδου (2011), Ξανθάκη (2017) και Καλογεράτου (2018) σε νηπιαγωγούς, ανέδειξε το θέμα της επιμόρφωσης και τη δυνατότητα που δίνει για εφαρμογή στην τάξη, τα προσωπικά κίνητρα, καθώς και τις νέες, χρήσιμες γνώσεις για την εκπαιδευτική διαδικασία, που θα αποκτηθούν.

Οι Γαλλής και Παπαδημητρίου (2013), σε έρευνα που διεξήγαγαν σε φιλολόγους που συμμετείχαν σε επιμόρφωση Β' επιπέδου ΤΠΕ, ανέφεραν ως κίνητρα την ανάγκη επιμόρφωσης που έχουν, προκειμένου να τους βοηθήσει στην διδασκαλία τους, καθώς επίσης και για την πιστοποίηση που μπορούν να πάρουν. Παράλληλα, ο Στασινός (2017), πραγματοποίησε την έρευνα σε καθηγητές Β/θμιας εκπαίδευσης,

και διαπίστωσε ως κίνητρα τη βελτίωση της διδασκαλίας τους και της αποτελεσματικότητάς τους στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Αυτό που εύκολα διαπιστώνει κανείς με βάση τις παραπάνω έρευνες είναι πως οι εκπαιδευτικοί έχουν ως κύριο κίνητρό τους για τη συμμετοχή σε μια επιμόρφωση, τη βελτίωση της αποτελεσματικότητάς τους στη σχολική τάξη. Βασική προϋπόθεση της συμμετοχής τους σε επιμορφώσεις, είναι να μπορέσουν να «μεταδώσουν» καλύτερα τις γνώσεις τους, μαθαίνοντας και εφαρμόζοντας τις δυνατότητες που τους παρέχουν οι νέες τεχνολογίες.

Παράγοντες αποτελεσματικής επιμόρφωσης

Σύμφωνα με την Γλέζου (2002), για να θεωρηθεί μια επιμόρφωση πετυχημένη πρέπει να έχει καθορισθεί με ακρίβεια το ή τα αντικείμενα που θα διδαχθούν, να έχουν αποδεχθεί οι επιμορφούμενοι την εκπαιδευτική του αξία και να έχουν προσδιορισθεί με σαφήνεια ο σκοπός και οι στόχοι της κάθε συνάντησης. Ο Sparks (όπ. αναφ. στην Νικολακάκη, 2003), έχει την άποψη πως, επιμορφώσεις λίγων ημερών δεν έχουν κανένα απολύτως μαθησιακό αποτέλεσμα, και είναι καλό να υλοποιούνται τρεις με τέσσερις ώρες ανά δύο εβδομάδες, για να μπορέσουν να γίνουν αποτελεσματικές. Ωστόσο, ο Wade (όπ. αναφ. στην Νικολακάκη, 2003), θεωρεί πως το μαθησιακό αποτέλεσμα μιας επιμόρφωσης είναι ανεξάρτητο από την διάρκειά της, με μικρή διαφορά μεταξύ ενός προγράμματος αρκετών μηνών και ενός με περισσότερες από τριάντα ώρες. Η ίδια μάλιστα συγγραφέας αναφέρει δύο παράγοντες που καθορίζουν το πόσο αποτελεσματική θα είναι μια επιμόρφωση:

1. Η μορφή και οι μέθοδοι διδασκαλίας που θα ακολουθηθούν και που οφείλουν να περιλαμβάνουν οπωσδήποτε, επίδειξη, άσκηση, ανατροφοδότηση και πρακτική, και
2. Η πολύ καλή οργάνωση του προγράμματος.

Σύμφωνα με τον Βεργίδη (1989), όταν πρόκειται να σχεδιασθεί ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης που απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς είναι αναγκαίο να ακολουθήσει ορισμένα στάδια προκειμένου να είναι επιτυχημένο, τα οποία είναι: 1. Μελέτη των γνώσεων και των αναγκών των εκπαιδευόμενων, 2. Σαφής προσδιορισμός των στόχων και του σκοπού της επιμόρφωσης, 3. Προσδιορισμός του περιεχομένου του προγράμματος, 4. Προσδιορισμός των διαθέσιμων μεθόδων, παιδαγωγικών και διδακτικών, 5. Διερεύνηση των διαθέσιμων πόρων, χρόνου, υποστήριξης κλπ., 6. Μέθοδοι αξιολόγησης του προγράμματος.

Ένας άλλος επίσης παράγοντας που πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψιν, όταν σχεδιάζεται ένα πρόγραμμα, προκειμένου αυτό να είναι επιτυχημένο, είναι οι εκπαιδευόμενοι και η πρόθεση και η διαθεσιμότητα που αυτοί θα έχουν για το συγκεκριμένο πρόγραμμα. Σε έρευνες των Δημακόπουλου (2008), Μαραγκάκη (2018), Σφακιανάκη (2019), σχετικά με το πώς θα ήθελαν αυτοί να είναι μια επιμόρφωση για να είναι αποτελεσματική, κατέληξε πως, οι επιμορφώσεις πρέπει να είναι μια δια βίου διαδικασία και όχι εφάπαξ, να μην είναι επιλεκτική ως προς τους συμμετέχοντες, να γίνεται με το κατάλληλο εκπαιδευτικό προσωπικό και τις κατάλληλες υποδομές, να έχει άμεση σχέση με το αντικείμενο των εκπαιδευτικών, και τις ανάγκες τους στην εκπαιδευτική διαδικασία, και να καλλιεργεί τη συνεργασία και το δημιουργικό πνεύμα. Παράλληλα, ο Αντωνίου (2012), αναφέρει πως μια επιμόρφωση πρέπει να έχει ως σκοπό την βοήθεια των εκπαιδευτικών και την ανάπτυξη των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων τους, προκειμένου να πετύχουν το μέγιστο δυνατό αποτέλεσμα στην μαθησιακή διαδικασία.

Τέλος, δεν πρέπει επίσης να παραβλέπεται το γεγονός πως, σε μια επιμόρφωση οι συμμετέχοντες είναι όλοι τους ενήλικες και πρέπει κατά τον σχεδιασμό της να

λαμβάνονται υπόψιν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, όπως επίσης και ποιες είναι οι αρχές μάθησης των ενηλίκων (Rogers, 1999), έτσι ώστε να διαμορφώνεται κατάλληλα το πρόγραμμα.

Ο ρόλος του διδάσκοντα - εκπαιδευτή στην εξΑΕ

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί ιδιαίτερα ο ρόλος των εκπαιδευτών και ιδιαίτερα για την εκπαίδευση ενηλίκων, μιας και δεν πρόκειται μόνο για μετάδοση γνώσεων, αλλά ο εκπαιδευτής πρέπει να μπορεί να επιτελέσει και άλλους ρόλους, όπως τον ρόλο του εμπνευστή και του συντονιστή, και όχι του δασκάλου αυθεντία (Knowles, 1998· Παπαδημητρίου, 2014). Ακόμη, πρέπει να δημιουργήσει το κατάλληλο κλίμα συνεργασίας, διαλόγου και σημαντικής αλληλεπίδρασης με τους εκπαιδευόμενους έτσι ώστε αυτοί να μπορέσουν να κατακτήσουν πιο εύκολα την γνώση που τους προσφέρεται (Μακρή – Μπότσαρη & Ψυχάρης, 2010· Μπαλιάμης, 2018). Επίσης, ο διδάσκοντας πρέπει να μπορεί να ικανοποιήσει τις ανάγκες των εκπαιδευόμενων μέσα από την χρήση κατάλληλων και ενεργητικών τεχνικών διδασκαλίας (Παπαδημητρίου & Λιοναράκης, 2010), δεδομένου ότι είναι ιδιαίτερα σημαντικό χαρακτηριστικό και πολύ περισσότερο, όταν αναφερόμαστε στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, όπου χρήζει ιδιαίτερης αντιμετώπισης. Ο εκπαιδευτής στην εξΑΕ οφείλει να ενισχύει και να προωθεί την «αυτομάθηση» στην εξΑΕ μέσα από τους ρόλους του (Μουζάκης κ. συν., 2009), να επιλύει τα προβλήματα που προκύπτουν (Θωμά κ. συν., 2015), και να αναπροσαρμόζεται τόσο αυτός, όσο και οι επιμέρους στόχοι ενός προγράμματος (Μπίκος & Τζιφόπουλος, 2013) έτσι ώστε να υπάρξει το επιθυμητό αποτέλεσμα. Η σημασία και ο ρόλος του εκπαιδευτή στην εξΑΕ, στην εκπαίδευση ενηλίκων και ιδιαίτερα σε αυτού του είδους επιμορφωτικά προγράμματα, που έχουν ως αντικείμενο τις νέες τεχνολογίες, διαφάνηκε ιδιαίτερα σε αυτή την έρευνα και τονίσθηκε σε αρκετά σημεία από τους εκπαιδευόμενους, όπως θα δούμε και στα αποτελέσματά της.

Το έργο «Επιμόρφωση εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση και εφαρμογή των Τ.Π.Ε. στην διδακτική πράξη»

Το έργο «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση και εφαρμογή των Τ.Π.Ε. στην διδακτική πράξη» στην αρχική του μορφή ξεκίνησε από το 2000 και ολοκληρώθηκε σύμφωνα με τον προγραμματισμό του το 2020, πραγματοποιώντας μόλις ένα κύκλο στο Β2 επίπεδο και χωρίς να γίνει καμία πιστοποίηση για το Β1, μέχρι αυτή τη στιγμή (Σεπτέμβριος 2021), παρότι προβλεπόταν και ήταν απαραίτητη προϋπόθεση για την συμμετοχή στο Β2.

Η Επιμόρφωση Β1 επιπέδου ΤΠΕ

Η επιμόρφωση Β1 και Β2 επιπέδου Τ.Π.Ε. είναι η εξέλιξη του Β' επιπέδου, και πλέον μπορούν να την παρακολουθήσουν όλες οι ειδικότητες της Α/βάθμιας και Β/βάθμιας εκπαίδευσης, κάτι που δεν ίσχυε στο Β' επίπεδο μιας και αφορούσε λίγες μόνο από αυτές. Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε σε συνεργασία του ΥΠΕΠΘ με το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών (Ι.Τ.Υ.Ε.) - Διόφαντος, και στα πλαίσια του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», ΕΣΠΑ (2014-2020) με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και του Ελληνικού Δημοσίου, με τίτλο Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Αξιοποίηση και Εφαρμογή των Ψηφιακών Τεχνολογιών στην Διδακτική Πράξη (Επιμόρφωση Β' επιπέδου Τ.Π.Ε.)». Στην επιμόρφωση Β1 γίνεται η εισαγωγική επιμόρφωση για την εκπαιδευτική αξιοποίηση των ΤΠΕ και έχει διάρκεια 36 ώρες, 12 εβδομάδες από ένα τρίωρο την

εβδομάδα. Το Β' επίπεδο στην νέα του μορφή πλέον (B1 και B2) αποσκοπεί: «Στην επικαιροποίηση και στον εμπλουτισμό του περιεχομένου της επιμόρφωσης, σύμφωνα με τις τρέχουσες παιδαγωγικές και τεχνολογικές εξελίξεις και λαμβάνοντας υπόψη την μέχρι σήμερα εμπειρία και τα αποτελέσματα της αντίστοιχης προηγούμενης δράσης, και στην επέκταση της επιμόρφωσης σε όλους τους κλάδους και ειδικότητες εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, που σημαίνει την ανάπτυξη μιας σειράς υποδομών και ανθρωπίνων πόρων για την υποστήριξη της (περιεχόμενο και υλικό επιμόρφωσης, επιμορφωτές, συστήματα υποστήριξης κ.ά.) και συνεπάγεται τη ριζική αύξηση του πλήθους των εν δυνάμει επιμορφούμενων εκπαιδευτικών» (Ι.Τ.Υ.Ε. - Διόφαντος, 2016).

Το αντικείμενο της B1 επιμόρφωσης είναι να αποκτηθούν οι γνώσεις και οι δεξιότητες που απαιτούνται, προκειμένου να χρησιμοποιηθούν στην σχολική τάξη. Στόχοι της επιμόρφωσης είναι οι συμμετέχοντες:

1. Να ανακαλύψουν τα γνωρίσματα και τις μεθόδους χρήσης των διαδραστικών πινάκων,
2. Να είναι σε θέση να αξιοποιήσουν όλο το διαθέσιμο υλικό που υπάρχει ήδη στις πλατφόρμες,
3. Να γνωρίσουν τα θέματα που ανακύπτουν από την χρήση του διαδικτύου και την ασφάλειά του,
4. Να αναγνωρίσουν και να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες που παρέχουν οι νέες τεχνολογίες στην σχολική τάξη.

Ανασκόπηση ερευνών για το B1 επίπεδο

Στην έρευνα της Λύμπου (2018), που αφορούσε συνολικά το B1 επίπεδο, και κατέγραψε τις απόψεις τριών (3) επιμορφωτών και τριάντα (30) επιμορφούμενων, από την συστάδα B1.4 (Δασκάλων και Νηπιαγωγών), αναφορικά με το εκπαιδευτικό υλικό, προέκυψε πως υπάρχει μεγάλη ποσότητα υλικού που δεν μπορεί όμως να καλυφθεί στο διατιθέμενο χρόνο, θεωρήθηκε βέβαια πολύ σημαντικό και βοηθητικό το γεγονός πως ήταν συνεχώς διαθέσιμο στην πλατφόρμα και μπορούσε να χρησιμοποιηθεί οποιαδήποτε στιγμή. Σε παραπλήσια αποτελέσματα και η έρευνα της Γούλα (2018), που αφορούσε την εκπαιδευτική αξιοποίηση των ΤΠΕ στη σχολική τάξη, από 92 εκπαιδευτικούς από όλες τις συστάδες του νομού Πιερίας, οι οποίοι παρακολούθησαν δια ζώσης την επιμόρφωση, η οποία διερεύνησε και το εκπαιδευτικό υλικό και κατέληξε πως το υλικό ήταν συνεχώς προσβάσιμο, ενώ χαρακτηρίστηκε ως πολυμορφικό, με εικόνες, ήχο, βίντεο και πηγές, αλλά και πολύ καλά οργανωμένο και αναρτημένο στην πλατφόρμα. Επίσης, σε μεγάλο βαθμό επιτύγχανε τους στόχους που είχαν προκαθορισθεί. Αντίστοιχα, από την έρευνα του Παντελίδη (2018), αναφορικά με την αξιοποίηση των εφαρμογών των ΤΠΕ της επιμόρφωσης B1 στην εκπαιδευτική διαδικασία, με 93 εκπαιδευτικούς Α/βάθμιας και Β/βάθμιας εκπαίδευσης, απ' όλες τις συστάδες και με δια ζώσης επιμόρφωση, προέκυψε πως, υπήρχε μια αδυναμία παρακολούθησης του εκπαιδευτικού υλικού λόγω των προαπαιτούμενων γνώσεων και της δυσκολίας του κυρίως, αλλά πληρούσε σε γενικές γραμμές τα χαρακτηριστικά που έπρεπε να έχει για την συγκεκριμένη επιμόρφωση και επίπεδο. Ενώ τέλος, στην έρευνα της Φιλιππούλου, (2019), που αφορούσε την διδακτική μεθοδολογία στην επιμόρφωση ΤΠΕ, ερευνώντας τις απόψεις 100 εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας των νομών Ηλείας και Αχαΐας, διαπιστώθηκε πως οι δραστηριότητες που υπήρχαν στο εκπαιδευτικό υλικό βοήθησαν σε σημαντικό βαθμό στην εκπαιδευτική διαδικασία, ενεργοποίησαν και ενέπλεξαν σε μεγάλο βαθμό τους περισσότερους και κρίθηκε ως πολύ θετικό στοιχείο του εκπαιδευτικού υλικού στη διαδικασία της μάθησής τους. Από τη μία ένα σημαντικό

ποσοστό χαρακτήρισε το υλικό ως οργανωμένο και πλούσιο, που συνέβαλε θετικά στην μάθησή τους αλλά από την άλλη, ένα επίσης σημαντικό ποσοστό ανέφερε πως το πρόγραμμα περιέχει μεγάλη ποσότητα ύλης, με πολλά θεωρητικά μέρη και αυτό τους δυσαρέστησε και τους επηρέασε αρνητικά και στην διαδικασία της μάθησής τους, αλλά και ως προς τις προσδοκίες που είχαν για το συγκεκριμένο πρόγραμμα.

Με βάση όσα προαναφέρθηκαν, προκύπτει πως, σε γενικές γραμμές οι επιμορφούμενοι είναι ικανοποιημένοι από τις επιμορφώσεις που έχουν γίνει, ως προς την διοργάνωση, τους στόχους που είχαν, τους επιμορφωτές τους, αλλά και το αντικείμενο του κάθε επιπέδου. Βέβαια, αυτό που τονίζεται στις περισσότερες έρευνες είναι πως η ύλη είναι σχετικά μεγάλη για το χρονικό διάστημα των επιμορφώσεων, με αποτέλεσμα πολλά μέρη της να μην «διδάσκονται» επαρκώς, και επομένως να μην επιτυγχάνονται οι στόχοι που είχαν προκαθορισθεί. Αυτό που δεν έχει αξιολογηθεί έως τώρα είναι το εκπαιδευτικό υλικό ως ένα εξ αποστάσεως υλικό, και ως προς την καταλληλότητά του για τις ομάδες εκπαιδευτικών, στις οποίες απευθυνόταν, αλλά και σε σχέση με τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά που οφείλει να έχει.

Αποτελέσματα της έρευνας

Συμμετοχή και προφίλ επιμορφούμενων

Καταρχάς, πρέπει να αναφερθεί πως οι κλάδοι/ ειδικότητες καθώς και ο αριθμός των συμμετεχόντων στην έρευνα ήταν οι εξής:

ΠΕ81: Δομικοί (4)

ΠΕ82: Μηχανολόγοι (4)

ΠΕ83: Ηλεκτρολόγοι (5)

ΠΕ84: Ηλεκτρονικοί (2)

Όσον αφορά τα ατομικά στοιχεία των επιμορφούμενων, πρέπει να τονισθεί πως συμμετείχαν στην συνέντευξη δέκα άντρες και πέντε γυναίκες, και αυτό αντικατοπτρίζει και την κατάσταση που υπάρχει στα ΕΠΑΛ, όπου λόγω και της φύσης των αντικειμένων επιλέγεται σε μεγαλύτερο ποσοστό από άντρες παρά από γυναίκες. Επίσης, ένα σημαντικό στοιχείο που προέκυψε είναι πως περισσότεροι από τους μισούς συμμετέχοντες, οκτώ, είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού διπλώματος και πέντε από αυτούς έχουν και δεύτερο πτυχίο. Αυτό δείχνει το υψηλό μορφωτικό επίπεδο των εκπαιδευτικών αλλά και την επιθυμία τους για συνεχή επιμόρφωση και βελτίωση των ικανοτήτων και των προσόντων τους. Σε ό,τι αφορά τα χρόνια προϋπηρεσίας παρατηρούμε πως κυμαίνονται μεταξύ των δεκαπέντε και είκοσι περίπου έτη και αυτό μάς δείχνει πως οι νεότεροι έχουν την ανάγκη της επιμόρφωσης και της βελτίωσης των γνώσεων και των δεξιοτήτων τους αλλά και το ότι οι εκπαιδευτικοί με πιο πολλά χρόνια προϋπηρεσίας δεν συμμετέχουν πλέον, έχουν ίσως κουρασθεί και αποφεύγουν αυτές τις διαδικασίες.

Πρώτο Ερευνητικό Ερώτημα: Ο σχεδιασμός του εκπαιδευτικού υλικού ακολουθεί τις αρχές της εξΑΕ;

Για τη διερεύνηση αυτού του ερωτήματος έγιναν οκτώ ερωτήσεις, με υποερωτήματα. Έτσι, αυτό που προέκυψε είναι πως το εκπαιδευτικό υλικό ως προς τη μορφή του, την πολυμορφικότητά του, τη δομή του, (γραμματοσειρές, εμφάνιση, γλώσσα, σχήματα, παραπομπές, δραστηριότητες κλπ.) αλλά και την διαθεσιμότητά του στην πλατφόρμα είναι πολύ καλό.

Επομένως, διαπιστώνεται ότι το εκπαιδευτικό υλικό της επιμόρφωσης έχει πάρα πολλά από τα στοιχεία που περιγράφονται από τους Λιοναράκη, (2001β), Race, (1999), Ματραλή, (1999β), Μπάνου, (2001) και σε γενικές γραμμές έχει σχεδιασθεί, ώστε να ανταποκρίνεται στις αρχές της εξΑΕ. Παρόλα αυτά εμφανίζονται και μερικές

ελλείψεις, όπως οι ασκήσεις αυτοαξιολόγησης, η ποσότητα του υλικού ανά ενότητα, το πιο αναλυτικό περιεχόμενο του υλικού, ώστε η βοήθεια του επιμορφωτή να είναι η ελάχιστη δυνατή και οι ενότητες που δεν έχουν τον ίδιο βαθμό δυσκολίας και που σαφώς χρειάζονται έναν καλύτερο επιμερισμό. Η βελτίωση σε αυτούς τους τομείς είναι επιβεβλημένη, προκειμένου να γίνει καταλληλότερο για εξΑΕ.

Δεύτερο Ερευνητικό ερώτημα: Ποια η ικανοποίηση των επιμορφούμενων από το εκπαιδευτικό υλικό και το περιεχόμενο του προγράμματος;

Το επόμενο ερευνητικό ερώτημα διερευνούσε την ικανοποίηση των συμμετεχόντων από το εκπαιδευτικό υλικό σε σχέση με τον σκοπό, τους στόχους και το περιεχόμενο του προγράμματος.

Έτσι, προέκυψε πως ο σκοπός της επιμόρφωσης μπορεί να επιτευχθεί εάν υπάρχουν οι κατάλληλες υποδομές αλλά και το πιο σημαντικό ο απαιτούμενος χρόνος. Σε ότι αφορά τους στόχους, αυτοί επιτεύχθηκαν σε μέτριο βαθμό λόγω έλλειψης χρόνου και μη εμπάθυνας στο περιεχόμενο. Το περιεχόμενο της επιμόρφωσης ικανοποίησε τους συμμετέχοντες σε μέτριο βαθμό και αυτό διότι υπήρχε μεγάλη ποσότητα ύλης προς μελέτη, είχε χαμηλή συσχέτιση με τις τεχνικές ειδικότητες, ο χρόνος δεν επαρκούσε για την κάλυψη της ύλης και τέλος δεν έλαβε υπόψιν του τις ανάγκες των επιμορφούμενων.

Τρίτο Ερευνητικό Ερώτημα: Πώς αξιολογούν οι συμμετέχοντες το εκπαιδευτικό υλικό ως προς τις αρχές της εξΑΕ;

Στο τρίτο ερευνητικό ερώτημα ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να «αξιολογήσουν» το εκπαιδευτικό υλικό ως προς κατά πόσο αυτό ακολουθεί τις αρχές της εξΑΕ. Να σημειωθεί πως προηγήθηκε πριν την έναρξη της συνέντευξης σύντομη ενημέρωση των συμμετεχόντων σχετικά με τις αρχές της εξΑΕ. Έτσι, και προκειμένου να απαντηθεί το ερώτημα έγινε και χρήση των ερωτήσεων του πρώτου ερευνητικού ερωτήματος, που αφορούσε τον σχεδιασμό του εκπαιδευτικού υλικού. Από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων καταλήγουμε πως, το εκπαιδευτικό υλικό είναι σχεδιασμένο, σε γενικές γραμμές, με βάση τις αρχές της εξΑΕ και έχει πάρα πολλά θετικά στοιχεία, όπως η συνεχής διαθεσιμότητά του, η ευχρηστία του, η εύκολη πρόσβαση, η πολλή καλή συνεργασία και αλληλεπίδραση που προήγαγε κ.ά. Υπάρχουν βέβαια και ορισμένα σημεία του, τα οποία χρήζουν περαιτέρω βελτίωσης, όπως ο βαθμός δυσκολίας των ενοτήτων, και η δυνατότητα των συμμετεχόντων να «μαθαίνουν μόνοι τους» αλλά και με τον δικό τους ρυθμό μάθησης. Επίσης, αυτό που αναφέρθηκε από τους επιμορφούμενους και έχει ιδιαίτερη σημασία είναι πως, το υλικό που χρησιμοποιήθηκε είναι ακριβώς το ίδιο υλικό, τόσο για τη δια ζώσης επιμόρφωση όσο και για την εξ αποστάσεως, χωρίς καμία βελτίωση, παρέμβαση ή τροποποίηση. Τίθεται επομένως ένα θέμα ως προς την καταλληλότητα του υλικού τόσο για τη δια ζώσης επιμόρφωση αλλά και πολύ περισσότερο για την για εξ αποστάσεως εκπαίδευση και για τις προδιαγραφές που οφείλει να έχει.

Τέταρτο Ερευνητικό Ερώτημα: Είναι κατάλληλο το εκπαιδευτικό υλικό για τις τεχνικές ειδικότητες;

Για το τελευταίο ερευνητικό ερώτημα ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να αναφέρουν και να περιγράψουν πόσο κατάλληλο ήταν το υλικό για την ειδικότητά τους. Οι συμμετέχοντες το χαρακτήρισαν ως μέτριο διότι: 1. Δεν κάλυψε τις ανάγκες τους, 2. Μπορεί να βελτιώσει ελάχιστα την διδασκαλία τους 3. Προσέφερε λίγες νέες γνώσεις πάνω στην ειδικότητα τους 4. Δεν περιελάμβανε κατάλληλα λογισμικά 5.

Δεν ικανοποίησε τις προσδοκίες τους στο βαθμό που θα ήθελαν αλλά θεωρήθηκε ως ένα καλό έναυσμα για περαιτέρω διερεύνηση.

Συζήτηση - Σύνοψη Συμπερασμάτων

Ολοκληρώνοντας της έρευνα και στοχεύοντας στη συνοπτική αποτίμηση του εκπαιδευτικού υλικού και του προγράμματος, συμπεραίνουμε τα εξής: Το εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό που χρησιμοποιήθηκε έχει πάρα πολλά θετικά στοιχεία και σαφώς έχει υπάρξει βελτίωση σε αρκετά σημεία σε σχέση με τις προηγούμενες επιμορφώσεις που έχουν πραγματοποιηθεί. Η συνεχής διαθεσιμότητά του, η ευχρηστία, η πολυμορφικότητα, η δομή του, η σημαντική του αλληλεπίδραση και η συνεργασία που προωθούσε, οι σαφείς και προσδιορισμένοι σκοποί και στόχοι είναι τα σημαντικότερα από αυτά.

Από την άλλη διαπιστώθηκαν και ορισμένα μειονεκτήματα - αδύνατα σημεία, που εμφάνισε και χρήζουν βελτίωσης, προκειμένου το συγκεκριμένο υλικό να καλύπτει τις αρχές τόσο της εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης όσο και της Εκπαίδευσης Ενηλίκων, και που σαφώς πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψιν κατά τον σχεδιασμό ενός προγράμματος που απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς. Τα πιο σημαντικά μειονεκτήματα που παρουσιάστηκαν στη συγκεκριμένη έρευνα είναι τα εξής: περιορισμένος χρόνος σε σχέση με τον όγκο του εκπαιδευτικού υλικού, έλλειψη αυτοαξιολόγησης, δυσκολία στην αυτοεκπαίδευση, διαφορετικός βαθμός δυσκολίας μεταξύ των εννοιών, μη κάλυψη των αναγκών των επιμορφούμενων.

Για τους παραπάνω λόγους, η ικανοποίηση και οι προσδοκίες των επιμορφούμενων από την επιμόρφωση και το υλικό χαρακτηρίστηκαν ως «μέτρια», αλλά θεωρήθηκαν από την άλλη ως ένα σημαντικό έναυσμα για περαιτέρω προσωπική διερεύνηση και βελτίωση.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Αναστασιάδης, Π., Κωτσίδης, Κ., & Σπανουδάκη, Α. (2017, Νοέμβριος 23-26). Εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα: Η αξιοποίηση του Web 2.0 στο σύγχρονο σχολείο - Από τη θεωρία στην πράξη με έμφαση στη συνεργασία, τη δημιουργικότητα και την κριτική σκέψη: Αποτίμηση και προοπτικές, *Διεθνές συνέδριο για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, τομ. 9 αρ. 1Α, (σσ. 138-152).
- Αντωνίου, Χ. Η. (2012). *Εκπαίδευση εκπαιδευτικών*. Αθήνα: Πατάκη.
- Βαρσαμής, Ε. (2020). *Αξιολόγηση εκπαιδευτικού υλικού για την επιμόρφωση του Β1 επιπέδου Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας, με βάση τις αρχές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης: Μελέτη περίπτωσης σε εκπαιδευτικούς Τεχνικών Ειδικοτήτων* (Μεταπτυχιακή εργασία). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.
- Βεργίδης, Δ. (1999). Εκπαιδευτική πολιτική και αξιολόγηση. Στο Α. Κόκκος (Επιμ), *Εκπαίδευση ενηλίκων: Σχεδιασμός, Οργάνωση και αξιολόγηση προγραμμάτων*. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Bell, J. (2001). *Μεθοδολογικός Σχεδιασμός Παιδαγωγικής και Κοινωνικής Έρευνας*. Αθήνα: Gutenberg.
- Bird, M., Hammersley, M., Gomm, R., & Woods, P. (1999). *Εκπαιδευτική Έρευνα στην Πράξη, Εγχειρίδιο Μελέτης*, (μτφ. Ε. Φράγκου). Πάτρα: Ε.Α.Π.
- Γαλλής, Κ. & Παπαδημητρίου, Ε. (2014). Φιλολόγοι και Τ.Π.Ε.: Η εμπειρία της επιμόρφωσης Β' επιπέδου και η διδακτική πράξη, *3^ο Πανελλήνιο Εκπαιδευτικό Συνέδριο Ημαθίας για την Αξιοποίηση των Τ.Π.Ε στη Διδακτική Πράξη*, Νάουσα. Ανακτήθηκε 15 Νοεμβρίου 2019, από http://hmathia14.ekped.gr/praktika14/VolA/VolA_302_315.pdf
- Γούλα, Π. (2018). *Εισαγωγική επιμόρφωση για την εκπαιδευτική αξιοποίηση των ΤΠΕ, Επιμόρφωση Β1 επιπέδου ΤΠΕ: Αξιολόγηση των προγραμμάτων της πρώτης και δεύτερης περιόδου από τους επιμορφούμενους στην Περιφερειακή Ενότητα Πιερίας* (Μεταπτυχιακή εργασία). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.
- Cohen, L. & Manion, L. (1994). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Creswell, W. J. (2011). *Η Έρευνα στην Εκπαίδευση: Σχεδιασμός, Διεξαγωγή και Αξιολόγηση της Ποσοτικής και Ποιοτικής Έρευνας*. Αθήνα: Ίων.

- Δαούσης, Δ. (2019). *Κίνητρα συμμετοχής και εμπόδια εκπαιδευομένων σε προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων. Εμπειρική διερεύνηση εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης των νομών Αχαΐας και Ηλείας για το πρόγραμμα: «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Αξιοποίηση και Εφαρμογή των Ψηφιακών Τεχνολογιών στη Διδακτική Πράξη»* (Μεταπτυχιακή εργασία). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.
- Faulkner, D., Swann, J., Baker, S., Bird, M., & Carty, J. (1999). *Η Εξέλιξη του Παιδιού στο Κοινωνικό Περιβάλλον - Εγχειρίδιο Μεθοδολογίας*. Πάτρα: Ε.Α.Π.
- Θωμά, Ρ., Τζοβλά, Ε., & Φαρασόπουλος, Ν. (2015). Εφαρμόζοντας το μοντέλο της ασύγχρονης και σύγχρονης μικτής μάθησης για τις ανάγκες της επιμόρφωσης των υποψήφιων Teachers 4 Europe (T4E). Στο Α. Λιοναράκης, Σ. Ιωακειμίδου, Ε. Μανούσου, Μ. Νιάρη, Τ. Χαρτοφύλακα & Σ. Παπαδημητρίου (Επιμ.), *Πρακτικά 8ου συνεδρίου για την ανοικτή & εξ αποστάσεως εκπαίδευση καινοτομία και έρευνα* (τομ. 8, αρ. 2Α, σελ. 29-42). Αθήνα: Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης.
- I.T.Y.E. - Διόφαντος (2016). Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών Β1 επιπέδου ΤΠΕ. Ανακτήθηκε 10 Νοεμβρίου 2019 από <https://e-pimorfosi.cti.gr/to-ergo/gia-to-b1>
- Καλογεράτου, Ι. (2018). *Κίνητρα και εμπόδια νηπιαγωγών για τη συμμετοχή στην επιμόρφωση Β-επιπέδου: Η περίπτωση της νοτιοανατολικής Αττικής* (Μεταπτυχιακή εργασία). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.
- Keegan, D. (2000). *Οι Βασικές Αρχές της Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Λιοναράκης, Α. & Λυκουργιώτης, Α. (1998). Ανοικτή και Παραδοσιακή Εκπαίδευση. Στο: Δ. Λιοναράκης, Α. (2001β). Για ποια «εξ αποστάσεως εκπαίδευση» μιλάμε; Στο: Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *1ο Πανελλήνιο Συνέδριο για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, τομ. Α, (σφ. 185-194). Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Λιοναράκης, Α. (2001). Ανοικτή και εξ αποστάσεως πολυμορφική εκπαίδευση. Προβληματισμοί για μια ποιοτική προσέγγιση σχεδιασμού διδακτικού υλικού. Στο: Λιοναράκης Α. (επιμ.), *Απόψεις και προβληματισμοί για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση* (σφ. 33-77). Αθήνα: Προπομπός.
- Λύμπου, Β. (2018). *Στάσεις και απόψεις εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για το πρόγραμμα επιμόρφωσης Β1 επιπέδου στις ΤΠΕ* (Μεταπτυχιακή εργασία). ΠΑΜΑΚ, Θεσσαλονίκη.
- Μαραγκάκη, Σ. (2017). *Διερεύνηση των επιμορφωτικών αναγκών στις Τ.Π.Ε. των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με εφαρμογή του μοντέλου TRACK* (Μεταπτυχιακή εργασία). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.
- Μπαλιάμης, Π. (2018). *Αποτίμηση επιμορφωτικών προγραμμάτων στις ΤΠΕ ως προς την αποτελεσματικότητά τους σε επίπεδο γνώσεων. Διερεύνηση του μετασχηματισμού της εκπαιδευτικής πρακτικής των επιμορφωμένων. Η περίπτωση των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του Νομού Μεσσηνίας* (Μεταπτυχιακή εργασία). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.
- Μπάνου, Α. (2001). Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Ζητήματα ορολογίας και μεθοδολογίας. Στο: Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *Απόψεις και Προβληματισμοί για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*. Αθήνα: Προπομπός.
- Νικολακάκη, Μ. (2003). Διερεύνηση των προϋποθέσεων για μια αποτελεσματική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων* 8, 5-19.
- Ξανθάκη, Μ. (2017). *Αντιλήψεις νηπιαγωγών σχετικά με τους παράγοντες που λειτουργούν ανασταλτικά στην ένταξη των Τ.Π.Ε. στο νηπιαγωγείο* (Μεταπτυχιακή εργασία). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.
- Παπαδημητρίου, Σ. & Λιοναράκης, Α. (2010). Ο Ρόλος του Καθηγητή – Συμβούλου και η ανάπτυξη μηχανισμού υποστήριξης του στην εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. *Open Education: The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology*. Τόμ. 6 (1 & 2), 106-122.
- Παπαδημητρίου, Σ. (2014). *Ο ρόλος των διδασκόντων και η ανάπτυξη μηχανισμού υποστήριξης τους σε περιβάλλον Συνεργατικής Μάθησης στην εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση* (Αδημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.
- Παραφόρου, Ε. (2017). *Η επιμόρφωση των καθηγητών στις ΤΠΕ. Γνώμες και ανάγκες για επιμόρφωση. Έρευνα στους καθηγητές της Γαλλικής γλώσσας της ΔΕ, στην Αθήνα* (Μεταπτυχιακή εργασία). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.
- Πίκουλα, Χ. (2017). *Η επίδραση του επιπέδου επιμόρφωσης στην αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη από εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης* (Μεταπτυχιακή εργασία). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.

- Race, P. (1999). *Το Εγχειρίδιο της Ανοικτής Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Στασινός, Μ. (2017). *Κίνητρα, εμπόδια και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του Ν. Ηλείας για τη συμμετοχή τους σε επιμορφωτικά προγράμματα*. (Μεταπτυχιακή εργασία). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.
- Σφακιανάκη, Ν. (2019). *Διερεύνηση των απόψεων και των επιμορφωτικών αναγκών των εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ως προς την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη. Η περίπτωση των εκπαιδευτικών του Ν. Ηρακλείου* (Μεταπτυχιακή εργασία). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.
- Φιλίππου, Ι. (2019). *Διδακτική Μεθοδολογία στο πρόγραμμα επιμόρφωσης Β1 επιπέδου ΤΠΕ. Απόψεις εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Νομών Ηλείας και Αχαΐας* (Μεταπτυχιακή εργασία). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.